

VASTAUKSET ARVIOINTIKERTOMUKSEN 2023 HAVAINTOIHIN

Sisällys

1 Tarkastuslautakunnan huomiot vuoden 2023 toiminnasta.....	2
1.1 Yleiset havainnot.....	2
1.2 Muut havainnot.....	4
2. Lestijärven kunnan vastaukset tarkastuslautakunnan havaintoihin.....	5
2.1 Yleishallinnon vastaukset esitettyihin havaintoihin.....	5
2.2 Sivistyslautakunnan vastaukset esitettyihin havaintoihin.....	7
2.3 Teknisen toimen vastaukset esitettyihin havaintoihin.....	8
2.4 Vastaukset muihin havaintoihin.....	8

1 Tarkastuslautakunnan huomiot vuoden 2023 toiminnasta

Tarkastuslautakunta arvioi arviointikertomuksessa valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Lautakunta on kokouksissaan kuullut eri sektoreiden viranhaltijoiden ja lautakuntien katsauksia taloudesta sekä toiminnasta ja toiminnan kehittämisestä. Tarkastuslautakunta on perustanut vuoden 2023 arviointikertomuksensa edellä mainituissa kuulemistilaisuuksissa ja katselmuksissa tehtyihin havaintoihin, kunnan toimintakertomukseen ja valtuuston, hallituksen sekä lautakuntien pöytäkirjoihin ja muuhun viranhaltijoiden ja työntekijöiden tarkastuslautakunnalle toimittamaan materiaaliin sekä kuntalaisilta saatuun palautteeseen.

Tarkastuslautakunta on kokouksessaan 25.6.2024 § 45 hyväksynyt vuodelta 2023 annettavan arviointikertomuksen ja saattanut sen valtuuston käsiteltäväksi ja toimenpiteitä varten. Valtuusto käsitteli arviointikertomuksen kokouksessaan 4.7.2024 § 38. Valtuusto pyytää kunnanhallitukselta selvitystä arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin lokakuun loppuun mennessä.

1.1 Yleiset havainnot

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessa arvioinut kuntastrategian strategisten päämäärien toteutumista. Strategisten päämäärien osalta tarkastuslautakunta toteaa seuraavaa:

1. Kuntalaisten perustarpeiden ja hyvinvoinnin ylläpitämisen osalta palvelut ovat Lestijärvellä pysyneet lähes samalla tasolla, mutta esim. pankkipalvelut ovat heikentyneet.
2. Talouden tasapainon ja kestävän kuntatalouden osalta tarkastuslautakunta toteaa, että kriisikuntakriteerit täyttyvät ja lainamäärä per asukas on jo 15 553 euroa.
3. Asukasluvun vähenemisen pysäyttämistä tarkastuslautakunta toteaa, että asukasluku on vähentynyt 14 asukkaalla. Lestijärvellä on säilytetty pienen kunnan positiivinen yhteisöllisyys ja Lestillä on turvallista elää.

Koko kuntaa ja yleishallintoa koskevinä havaintoina tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota arviointikertomuksissa seuraaviin asioihin:

- Kunnassa on tehty talouden tervehdyttämissuunnitelma, jonka toteuttamista ja tuloksia on tarpeen seurata tarkasti.
- Kunnanhallituksen tulee huolehtia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen, hallintosäännön sekä konserniohjeen ajantasaisuudesta

- Tarkastuslautakunta suosittaa hallintokunnille sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan säännöllistä raportointia kunnanhallitukselle.
- Tarkastuslautakunta suosittelee konsernijaostoa kokoontumaan säännöllisesti ja raportoimaan hallitukselle.
- Tarkastuslautakunta korostaa kilpailutusten asianmukaista järjestämistä.
- Tarkastuslautakunta toteaa, että kaikkia viranhaltijapäätöksiä ei ole pidetty julkisessa tietoverkossa yleisesti nähtävillä vähintään 14 päivän ajan
- Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnan verkkosivuilta löytyisi kunnan seutukunnan edustajan yhteystiedot ja kuntalaiset saisivat tietoa edustajalta seutukunnan ajankohtaisista asioista esim. kuntatilaisuuksissa.
- Tarkastuslautakunnan mielestä kunnan henkilöstöriski hallintoon tulee tunnistaa ja niihin tulee varautua, koska kunnan hallinnossa on vähän henkilöstöä.
- Tarkastuslautakunnan mielestä henkilöstön hyvinvoinnista ja työiihyvyydestä tulee huolehtia.

Sivistystoimen toimialan osalta tarkastuslautakunta nostaa esiin seuraavat seikat:

- Tarkastuslautakunta suosittelee tunnuslukujen esittämistä sivistystoimen osalta esim. oppilaskustannukset/oppilas, kirjasto ja nuorisotoimen osalta kustannukset/asukas.
- Tarkastuslautakunta on huolissaan koulussa esiintyvistä rauhattomuudesta ja oppilaiden huonontuneesta käytöksestä. Tällä on vaikutusta henkilökunnan jaksamiseen ja hyvään ja turvalliseen ilmapiiriin koulussa.
- Tarkastuslautakunta huomioi, että kunnan kokoon nähden nuorisolle on järjestetty paljon erilaista toimintaa, johon on oltu tyytyväisiä.

Teknisen toimialan ja liiketoiminnan osalta tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota seuraaviin epäkohtiin:

- Tarkastuslautakunta on huomionnut, että rakennustarkastajan viranhaltijapäätösten osio ei ole näkyvissä kunnan verkkosivuilla.
- Viemärlaitoksen tulos pitäisi olla positiivinen. Vesihuollon osalta tulee kiinnittää huomiota vesihuoltolain 20a §:n vaatimuksiin toimintakertomuksessa annettavista tiedoista. Laitoksen tulee julkaista tietoverkossa vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut.

Kaustisen seutukunnan ja maaseututoimen toiminnan osalta tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Tarkastuslautakunnan mielestä maaseutuelinkeinojen edunvalvontaa pitäisi elvyttää koko seutukunnassa.
- Tarkastuslautakunta katsoo, että hankkeissa tulisi huomioida kuntakohtaisuus.

1.2 Muut havainnot

Muina havaintoina tarkastuslautakunta nostaa esiin seuraavaa:

- Tarkastuslautakunnan tietoon on tullut kokoukseen kuulumatonta epäasiallista käytöstä. Kokouksen puheenjohtajan tehtävänä on huolehtia kokoukseen osallistuvien asianmukaisesta käytöksestä.
- Tarkastuslautakunta suosittelee lisäämään ohjeisiin toimielimen käsittelypäivän, pykälän ja voimaantulopäivän
- Tarkastuslautakunnan mielestä eri toimialueiden ja konsernin tavoitteita tulisi tarkistaa ja tarvittaessa ajankohtaistaa
- Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota, että kokouspöytäkirjojen liitteistä on puuttunut oikaisuvaatimusohjeita ja valitusosoituksia.
- Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota pöytäkirjoihin, joista puuttui liitteet, joihin oli viitattu.
- Sisäisen tiedonkulun parantamiseen tulisi kiinnittää huomiota erityisesti poikkeustilanteissa
- Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota julkisuuslain noudattamiseen (OKV/244/10/2023)

2. Lestijärven kunnan vastaukset tarkastuslautakunnan havaintoihin

Havainto 1: Kuntalaisten perustarpeiden ja hyvinvoinnin ylläpitämisen osalta palvelut ovat Lestijärvellä pysyneet lähes samalla tasolla, mutta esim. pankkipalvelut ovat heikentyneet.

Lestijärven palvelutaso laskee vallitsevien megatrendien (digitalisaatio, kaupungistuminen, väestön ikääntyminen) myötä. Kunnalla ei ole vaikuttamismahdollisuutta pankkipalveluiden tai sotepalveluiden pysyvyyteen.

Havainto 2: Talouden tasapainon ja kestävän kuntatalouden osalta tarkastuslautakunta toteaa, että kriisikuntakriteerit täyttyvät ja lainamäärä per asukas on jo 15 553 euroa.

Kriisikuntakriteerien täytyminen on käynnistänyt kunnassa arviointimenettelyn. Kriteerien täytyminen johtuu useiden vuosien alijäämäisistä tilinpäätöksistä ja välttämättömien rakennusinvestointien rahoittamisesta velkarahalla.

Havainto 3: Asukasluvun vähenemisen pysäyttämistä tarkastuslautakunta toteaa, että asukasluku on vähentynyt 14 asukkaalla. Lestijärvellä on säilytetty pienen kunnan positiivinen yhteisöllisyys ja Lestillä on turvallista elää.

Asukasluvun väheneminen on iso riski kunnan olemassaololle. Taloustilanteen parantuessa tulisi osoittaa riittävä määräraha kunnan markkinointiin ja vetovoiman lisäämiseen.

2.1 Yleishallinnon vastaukset esitettyihin havaintoihin

Havainto 1: Kunnassa on tehty talouden tervehdyttämissuunnitelma, jonka toteuttamista ja tuloksia on tarpeen seurata tarkasti.

Talouden tervehdyttämissuunnitelmaa on käsitelty ja päivitetty 2023 vuoden aikana 2 kertaa. Tervehdyttämissuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden vaikutukset näkyvät viiveellä kunnan tulo- ja menovirroissa. Talouden seuranta on tehostettu vuoden 2023 ja 2024 aikana.

Havainto 2: Kunnanhallituksen tulee huolehtia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen, hallintosäännön sekä konserniohjeen ajantasaisuudesta

Hallintosääntö hyväksyttiin valtuustossa 4.7.2024 § 45, mutta se lähtee vielä päivitettäväksi vuoden 2024 aikana mm. organisaatiomuutoksen ja työllisyysaluemuutoksen aiheuttamien vaikutusten takia

Konserniohje on hyväksytty valtuustossa 22.2.2024 § 5

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on työn alla ja menossa päätöksentekoon vuoden 2024 lopulla.

Havainto 3: Tarkastuslautakunta suosittaa hallintokunnille sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan säännöllistä raportointia kunnanhallitukselle.

Raportointi jalkautetaan päivittäiseksi rutiiniksi sen jälkeen, kun sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on saatu hyväksytyä ja esiteltyä henkilökunnalle.

Havainto 4: Tarkastuslautakunta suosittelee konsernijaostoa kokoontumaan säännöllisesti ja raportoimaan hallitukselle.

Konserniohjauksesta vastaa Lestijärven kunnassa kunnanhallitus. Kunnanhallitus on antanut konserniohjausta tytäryhtiöille 2023 vuoden aikana kokouksessaan 1 kertaa. Konserniohjauksen jaosto on kokoontunut vuoden 2023 aikana yhden kerran. Jatkossa tulee pohtia, onko kunnan ja konsernin pienestä koosta johtuen tarvetta konserniohjauksen jaostolle.

Havainto 5: Tarkastuslautakunta korostaa kilpailutusten asianmukaista järjestämistä.

Kunnassa on pyritty kiinnittämään huomiota kilpailutuksiin ja ne on toteutettu hankintalain mukaisesti. Hankinnoissa epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta aiheuttaa kunnan oma hankintaohje, erityisesti hankintarajat. Kunnan oma hankintaohje on kohtuuttoman tiukka ja sen tulkinta luottamuselimissä hämärtää käsityksen siitä, milloin kyseessä on hankintalain mukainen kilpailutus ja milloin vapaamuotoinen hankinta, johon riittää kohdennettu tarjouspyyntö.

Havainto 6: Tarkastuslautakunta toteaa, että kaikkia viranhaltijapäätöksiä ei ole pidetty julkisessa tietoverkossa yleisesti nähtävillä vähintään 14 päivän ajan

Kaikki viranhaltijapäätökset eivät ole sisällöltään julkisia eikä niitä siitä syystä aseteta julkisesti nähtäväksi. Nykyisin käytössä olevilla järjestelmillä ei ole mahdollista julkaista viranhaltijapäätöstä osittain ilman, että päätöksestä kirjoittaa kokonaan toisen version. Viranhaltijapäätösten tekeminen ja julkaisu helpottuu vuoden 2024 aikana uuden asianhallintajärjestelmän käyttöönoton myötä.

Havainto 7: Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnan verkkosivuilta löytyisi kunnan seutukunnan edustajan yhteystiedot ja kuntalaiset saisivat tietoa edustajalta seutukunnan ajankohtaisista asioista esim. kuntatilaisuuksissa.

Seutukunnan edustajien yhteystietoja ei ole lisätty kunnan sivuille mutta esim. yrityspalveluiden yhteystiedot sivuilta löytyvät (yrityskehittäjä ja yritysneuvoja). Seutujohtajan yhteystiedot kunnan sivuille olisi hyvä lisätä sekä myös linkki seutukunnan omille verkkosivuille, kaustisenseutu.fi. Nämä pyritään lisäämään mahdollisimman pian.

Havainto 8: Tarkastuslautakunnan mielestä kunnan henkilöstöriski hallintoon tulee tunnistaa ja niihin tulee varautua, koska kunnan hallinnossa on vähän henkilöstöä.

Henkilöstöriski on tunnistettu, mutta taloudellisesta tilanteesta sekä meneillään olevista henkilöstön lomautuksista johtuen hallintoon ei ole mahdollista palkata lisää työntekijöitä.

Havainto 9: Tarkastuslautakunnan mielestä henkilöstön hyvinvoinnista ja työviihtyvyydestä tulee huolehtia.

Kunta tarjoaa työntekijöilleen erittäin kattavat työterveyshuollon palvelut. Työterveyshuollon kanssa tehtävää yhteistyötä on tiivistetty vuoden 2023 aikana ja vuonna 2024 painopisteenä on ennakoivaan terveydenhuoltoon panostaminen. Lisäksi henkilöstölle tarjotaan työhyvinvoinnin lisäämiseksi henkilöstöetuna Epassi. Erilliseen työhyvinvointitoimintaan ei tällä hetkellä ole taloudellista resurssia käytettävissä.

Henkilöstön työviihtyvyyteen voidaan vaikuttaa työnantajan puolesta tarjoamalla asianmukaiset työvälineet ja työtilat. Työviihtyvyys muodostuu näiden lisäksi henkilökunnan keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja henkilökemioista. Työviihtyvyyttä voidaan kehittää kehittämällä johtamis- ja alaistaitoja. Tähän kehittämistyöhön ei ole kuitenkaan käytettävissä koulutusmäärärahoja.

2.2 Sivistyslautakunnan vastaukset esitettyihin havaintoihin

Tarkastuslautakunta on suositellut tunnuslukujen esittämistä sivistystoimen osalta esim. oppilaskustannukset per oppilas, kirjatotoimen ja nuorisotoimen kustannukset per asukas. Todetaan, että talouden tunnusluvut esitetään seuraavan toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä.

Tarkastuslautakunta on huolissaan koulussa esiintyvistä rauhattomuudesta ja oppilaiden huonontuneesta käytöksestä. Tällä on vaikutusta henkilökunnan jaksamiseen, hyvään ja turvalliseen ilmapiiriin koulussa. Todetaan, että Lestin koulussa opiskelee oppilaita vuosiluokilta 0-9 ja koulun yhteydessä toimii myös päiväkoti. Koulun ilmapiiri on turvallinen ja yhteisöllinen. Pienten oppilaiden läsnäolo vaikuttaa osaltaan isompiin oppilaisiin rauhoittavasti, sillä pääasiassa heillä on halu olla esimerkkeinä pienemmilleen. Toki pieni rauhattomuus kuuluu varsinkin

murrosiässä ja yläkoulussa asiaan, ja oppilaita ohjataan koko henkilökunnan taholta hyvään käytökseen.

Henkilökunnan jaksamista ja myös oppilaiden hyvinvointia on kevään 2024 aikana haastanut henkilökunnan lomautukset, joka on käytännössä tarkoittanut sitä, että osa oppilasryhmistä on hoidettu opettajan oman työn ohella hoidettavin ns. oto-tunnein. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että levottomuus on voinut lisääntyä.

Tarkastuslautakunta huomioi, että kunnan kokoon nähden nuorisolle on järjestetty paljon erilaista toimintaa. Järjestettyyn toimintaan on oltu tyytyväisiä. Todetaan, että toimintaa on pystytty järjestämään nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan toimesta sekä hankerahoituksen ja innokkaiden ohjaajien voimin.

2.3 Teknisen toimen vastaukset esitettyihin havaintoihin

Tekninen lautakunta antaa selvityksen arviointikertomuksen havainnoista kokouksessaan 1.10.2024.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että rakennustarkastajan viranhaltijapäätökset ovat lupapäätöksiä, jotka julkaistaan Kuulutukset -osiossa.

2.4 Vastaukset muihin havaintoihin

Havainto 1: Tarkastuslautakunnan tietoon on tullut kokoukseen kuulumatonta epäasiallista käytöstä. Kokouksen puheenjohtajan tehtävänä on huolehtia kokoukseen osallistuvien asianmukaisesta käytöksestä.

Puheenjohtaja vastaa kokouksen kulusta. Yleishallinto ei voi antaa selvitystä luottamustoimien hoitamisen moraalisisista ja eettisistä arvoista, koska on jokaisen luottamushenkilön velvollisuus osaltaan pitää huolta, että näin tapahtuu.

Havainto 2: Tarkastuslautakunta suosittelee lisäämään ohjeisiin toimielimen käsittelypäivän, pykälän ja voimaantulopäivän

Päivitettyihin ohjeisiin on lisätty käsittelypäivä ja pykälä.

Havainto 3: Tarkastuslautakunnan mielestä eri toimialueiden ja konsernin tavoitteita tulisi tarkistaa ja tarvittaessa ajankohtaistaa

Kuntastrategia linjaa kunnan tavoitteita ja toiminnan suuntaa. Kuntastrategia on aikanaan jalkautettu toimialoille määrittämällä toimialakohtaiset tavoitteet, joilla kuntastrategian tavoitteet saavutetaan.

Havainto 4: Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota, että kokouspöytäkirjojen liitteistä on puuttunut oikaisuvaatimusohjeita ja valitusosoituksia.

Oikaisuvaatimusohje/valitusosoitus on pyritty laittamaan jokaiseen pöytäkirjaan. Lestijärven kunnassa pöytäkirjassa on avauspykälän liitteenä kootusti kaikkia kokousasioita koskeva oikaisuvaatimusohje. Pykäläkohtaiseen oikaisuvaatimusohjeeseen siirrytään Dynastyn käyttöönoton myötä.

Havainto 5: Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota pöytäkirjoihin, joista puuttui liitteet, joihin oli viitattu.

Virallinen, allekirjoitettu pöytäkirja liitteineen on paperiversiona hallintojohtajalla. Kaikkia kokousliitteitä ei liitteen sisällöstä johtuen julkaista kunnan verkkosivuilla.

Havainto 6: Sisäisen tiedonkulun parantamiseen tulisi kiinnittää huomiota erityisesti poikkeustilanteissa

Sisäisen tiedonkulun parantamiseksi on suunnitteilla intraratkaisu. Tämä vaatii kuitenkin taloudellista resurssointia.

Havainto 7: Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota julkisuuslain noudattamiseen (OKV/244/10/2023)

Henkilöstön ohjeistamisessa on ollut puutteita julkisuuslakiin liittyen. Hallintojohtaja on osallistunut vuoden 2024 aikana Kuntaliiton koulutukseen Tietopyynnöt ja asiakirjojen julkisuus kunnissa.